یادداشت

ریسک اصلی اقتصاد ایران

با برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای آمریکا، گمانه‌زنی‌ها درباره آغاز دوباره جنگ میان ایران، آمریکا و اسرائیل افزایش یافته است. ترامپ وعده داده است که پیش از انتخابات حملات را از سر نگیرد، اما همزمان گزارش‌هایی منتشر شده که از بررسی احتمال حمله پیش از رأی‌گیری حکایت دارد.

پرسش مهم برای اقتصاد ایران در این شرایط اما این است که آیا ریسک اصلی در شرایط کنونی، وقوع جنگی گسترده است؟ پاسخ لزوما مثبت نیست. جنگ و هرگونه ماجراجویی نظامی، نظم اقتصادی کشورهای درگیر و حتی اقتصاد جهان را برهم می‌زند و ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست. با این حال، ریسک اصلی اقتصاد ایران را باید در پدیده‌ای عمیق‌تر جست‌وجو کرد: عادی‌شدن تالطمیاتی و تداوم وضعیتی که در آن اقتصاد، پیش از جنگ، هنگام جنگ و پس از توقف درگیری‌ها، همچنان در انتظار شوک بعدی باقی می‌ماند.

بخش مهمی از این اظهارات را باید در چارچوب بازی رسانه‌ای و تبلیغاتی در آستانه انتخابات آمریکا تحلیل کرد؛ انتخاباتی که نتیجه آن برای ترامپ اهمیت زیادی دارد. با این حال، شکست او در این رقابت لزوما به‌معنای پایان ماجراجویی‌هایش نیست و حتی ممکن است فرصت‌های تازه‌ای برای اقدامات تهاجمی در داخل آمریکا و عرصه بین‌المللی ایجاد کند. از این منظر، شکست جریان ترامپ در انتخابات آینده می‌تواند احتمال یک ماجراجویی بزرگ علیه ایران را افزایش دهد؛ اقتصاد ایران اکنون در وضعیتی قرار دارد که تصمیم‌های اقتصادی بیش از گذشته از تحولات سیاسی و احتمال درگیری نظامی تاثیر می‌پذیرند.

در این شرایط، بازارهای ارز و طلا و به‌تبع آنها بازار خودرو و سرمایه، خود را با محیط پر ریسک تطبیق می‌دهند. خانوارها و بنگاه‌ها می‌کوشند دارایی‌های خود را در برابر کاهش ارزش پول و شوک‌های احتمالی حفظ کنند. قیمت‌ها نیز به‌سرعت به اخبار سیاسی، تحولات نظامی و نشانه‌های شکست یا پیشرفت مذاکرات واکنش نشان می‌دهند. در نتیجه، بازارها بیش از آنکه فقط بازتاب‌دهنده شرایط جاری اقتصاد باشند، به محل قیمت‌گذاری احتمال وقوع شوک‌های آینده تبدیل می‌شوند. در چنین فضایی، حتی بدون وقوع جنگ تازه، شایعه یا خبر سیاسی می‌تواند موجی از التهاب ایجاد کند و مسیر تصمیم‌گیری اقتصادی را تغییر دهد. اگر دور تازه‌ای از جنگ رخ دهد که احتمال آن قوی است اقتصاد تاگزیر خود را با شرایط جدید هماهنگ خواهد کرد. با وجود این، هزینه‌های ژئوپلیتیک و اقتصادی جنگ برای کشورهای متطقه و اقتصاد جهانی، انگیزه‌هایی جدی برای مهار درگیری ایجاد می‌کند. هیچ‌یک از بازیگران اصلی نمی‌تواند پیامدهای احتمال طولانی‌مدت در تنگه هرمز و بازار انرژی را نادیده بگیرد.

تجربه درگیری‌های اخیر نیز نشان داده است که توقف حملات الزاما به معنای پایان شوک‌های اقتصادی نیست. هنگامی که توافق سیاسی پایدار شکل نمی‌گیرد، بازارها به‌جای قیمت‌گذاری صلح، احتمال بازگشت درگیری را در محاسبات خود حفظ می‌کنند. در نتیجه، هر آرامش موقت می‌تواند با نخستین تنگنا، شکست مذاکرات یا افزایش تهدیدهای نظامی جای خود را به موج تازه‌ای از التهاب بدهد. این همان نقطه‌ای است که ریسک جنگ به ریسک دائمی اقتصاد تبدیل می‌شود: نه جنگ به‌طور کامل پایان می‌یابد و نه اقتصاد می‌تواند به افق قابل اتکایی از ثبات بازگردد. در این میان، نقش بازیگران بزرگ اقتصادی و تهدادهای مالی نیز اهمیت دارد. به باور نگارنده، بخشی از فعالان بازارهای دارایی از فعالیت‌های مولد فاصله گرفته‌اند و شرکت‌های دولتی، بنگاه‌های وابسته به دولت و بانک‌ها نیز از جمله بازیگرانی هستند که رفتار آنها می‌تواند بر توسان بازارها اثر بگذارد. در محیطی که قیمت دارایی‌ها به تحولات سیاسی حساس شده‌اند، فعالیت این بازیگران می‌تواند بر شدت توسان و بی‌ثباتی بیفزاید. در عین حال، توان دولت و دستگاه‌های نظارتی برای مدیریت این وضعیت محدود به نظر می‌رسد.

تجربه مداخلات ارزی و سیاست‌های مقطعی کنترل قیمت نیز نشان می‌دهد که اقدماتی مانند تزریق ارز، محدود کردن انتشار ترخ‌ها یا برخورد با اعلام کنندگان قیمت، به‌تنهایی قادر نیستند منشأ بی‌ثباتی را از میان ببرند و وقتی انتظارات سیاسی همچنان متلاطم است، مهار موقت قیمت‌ها الزاما به معنای کاهش ریسک نیست. خاموش کردن نشانه‌های التهاب با برطرف کردن عوامل ایجاد کننده آن تفاوت دارد؛ اگر تالطمیاتی پابرجا بماند، فشار بازار می‌تواند بار دیگر و از مسیری دیگر بازگردد. اما هزینه اصلی این وضعیت ممکن است پس از پایان درگیری‌ها آشکارتر شود. بازگشت به مسیر تولید و سرمایه‌گذاری به‌صورت خودکار اتفاق نمی‌افتد. تولید کننده و سرمایه‌گذار واقعی که ماه‌ها یا سال‌ها در معرض شوک‌های ارزی، اختلال تجارت و تغییرات ناگهانی شرایط سیاسی قرار گرفته است، ممکن است حتی پس از کاهش تنش نیز برای تصمیم‌های بلندمدت محتاط بماند. شبکه‌های تامین، روابط تجاری، برنامه‌های توسعه و اعتماد اقتصادی با اعلام آتش‌بس به وضعیت سابق بازنمی‌گردند. هرچه تالطمیاتی طولانی‌تر شود، هزینه بازسازی این ظرفیت‌ها نیز افزایش می‌یابد. این هزینه البته نه در صورتی که در جنگ احتمالی زیرساخت‌های انرژی و ارتباطات مورد آسیب قرار گیرد به مراتب بیشتر خواهد بود.

برای فعالان اقتصادی، چشم‌انداز ماه‌های آینده را نمی‌توان تنها با پیش‌بینی احتمال حمله یا توقف درگیری ارزیابی کرد. دوام آتش‌بس، مسیر مذاکرات، وضعیت صادرات نفت و درآمدهای ارزی و امکان شکل‌گیری توافقی سیاسی که از بازگشت مکرر تنش جلوگیری کند، همگی در تعیین جهت بازارها نقش دارند. کاهش موقت تنش ممکن است به آرامش کوتاه‌مدت ارز، طلا و سایر بازارها منجر شود. ریسک اصلی اقتصاد ایران فقط وقوع جنگ نیست؛ نبود پایانی روشن برای جنگ و تداوم تالطمیاتی‌ای است که می‌تواند تولید، سرمایه‌گذاری و معیشت را برای سال‌ها در حاشیه نگه دارد. برای اقتصاد ایران رفع محاصره دریایی و رفع تحریم کم اهمیت‌تر از رفع دائمی جنگ نیست.

علیرضا سلطانی
تحلیلگر مسائل اقتصادی
Alborz.payam@gmail.com

فهیمی، نماینده مجلس در گفت‌وگو با پیام آشنا مطرح کرد

ضرورت گذار از دانش تئوریک به تولید فناورانه

محبوبه بیدگی – عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری با اشاره به افزایش تهدیدات دشمنان علیه نخبگان کشور، تاکید می کند: ضرورت گذار از فعالیت‌های علمی پراکنده به یک ساختار سازمان‌یافته و قانون‌مند بیش از هر زمان دیگری آشکار شده است.در حال حاضر چالش اصلی، نه تنهاایجاد خیزش علمی،بلکه اصلاح ساختارهای حمایتی و حذف موانع اداری است تا از سرمایه‌های انسانی کشور در برابر تهدیدات نوین محافظت شود.

مقام معظم رهبری در آخرین پیام خود با اشاره به نقش بی‌بدیل نخبگان و افتخارآفرینان نوجوان و جوان در عرصه‌های علمی و ورزشی، آنان را از عوامل مؤثر در تجلی امید، پیشرفت و نشاط در کشور دانستند. ایشان همچنین مرزشکنی علمی نخبگان را کلید هرچه قوی‌تر شدن ایران عنوان کردند و بر نقش‌آفرینی جوانان نخبه در مسیر پیشرفت کشور تأکید کردند. بر این اساس، توجه به نخبه پروری و ایجاد بسترهای مناسب برای فعالیت آن‌ها، از دیدگاه رهبری، کلید عبور از چالش‌های تحریمی و دستیابی به اقتدار علمی در عرصه جهانی است.

حملات دشمن به نخبگان و آسیب پذیری قشرفرهیخته

در همین راستا فهیمی عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس شورای اسلامی با اشاره به تهدیدات دشمنان علیه کادر علمی ایران طی جنگ‌های اخیرمی گوید:حملات دشمن به نخبگان ابعاد جدیدی از آسیب‌پذیری را آشکار کرده است و در حال حاضر بحث بر سر داشتن دانش کافی نیست، بلکه موضوع سازمان‌یافتگی است و در این خصوص نیاز مبرمی به بازنگری در قوانین حمایتی و حذف گره‌های اداری احساس می‌شود تا فضای امنی برای خیزش علمی ایجاد گردد؛ مسئله‌ای که از سوی مسئولان حوزه آموزش و فناوری نیز مورد تاکید قرار گرفته است.

ضرورت گذار از دانش محض به سمت تولید کاربردی

به گفته وی یکی از چالش‌های اصلی که در این حوزه مطرح است، ضرورت گذار از دانش محض به سمت تولید کاربردی است و هدف نهایی این خیزش، پیوند میان علوم پایه، فناوری و صنعت است؛به‌گونه‌ای که دستاوردهای علمی از فضای دانشگاهی خارج شده و با ورود به چرخه تجارت و اقتصاد، به محرک تولید ملی تبدیل شوند.

شکاف میان نخبگان علمی و ساختارهای اجرایی

با این حال، شکاف میان نخبگان علمی و ساختارهای اجرایی، از موانع موجود در مسیر توسعه است،که این نماینده مجلس معتقد است:نخبگان تولیدی به دنبال حل گره‌های صنعتی هستند،اما برخی رویکردهای سنتی در دستگاه‌های اجرایی، سرعت حرکت آنان را کاهش داده است، لذا ضرورت دارد که دولت از نقش تسهیل گر برخوردار شده و مسیر حرکت کارآفرینان علمی را هموار سازد.

غلبه دانش بر محدودیت های بین المللی

عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری خاطرنشانمی کند:تجربه دوران تحریم‌ها و حملات دشمن به سرمایه‌های علمی کشور، ثابت کرد که نخبگان ایرانی قادرند با تکیه بر دانش خود، بر محدودیت‌های بین‌المللی غلبه کنند. در پایان خزایی تأکید می کند: برخلاف ادعای دشمنان، توانمندی‌های فناورانه کشور با مدیریت صحیح و تکیه بر دانش بومی، به قله‌های علمی دست پیدا کرده و محصولات راهبردی را در برابر تهدیدات دشمنان صیانت می کند.

اما در نهایت، طبق تاکیدات رهبر معظم انقلاب، تحقق اقتدار ملی در گرو حمایت‌های عملیاتی از نخبگان و ایجاد بستری امن برای شکوفایی خلاقیت‌های علمی است، اگر بتوان میان ایمان، مدیریت ولایی و دانش فناورانه پیوندی ناگسستنی برقرار کرد، نه تنها می‌توان با تهدیدات امنیتی مقابله کرد، بلکه مسیر رسیدن به یک اقتصاد مبتنی بر دانش و دانش‌بنیان نیز هموار خواهد شد.

Mojgan.bidaki88@gmail.com

«بازار همیار» در البرز کلید خورد، توزیع اقلام اساسی از آبان با شبکه تعاونی‌های مصرف

نیر احمدی – مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز: بیش از ۵۳ هزار عضو تعاونی‌های مصرف استان زیر پوشش طرح قرار می‌گیرند

مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز از آغاز توزیع اقلام اساسی در قالب طرح «البرز پایدار ـ بازار همیار» با مشارکت تعاونی‌های مصرف استان و با نظارت و هماهنگی این اداره کل خبر داد و گفت: این طرح از آبان‌ماه جاری و با دستور و تأکید استاندار البرز اجرایی می‌شود.

حسین فلاح‌نژاد، مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز، با اعلام این خبر اظهار کرد: در راستای اجرای طرح «البرز پایدار ـ بازار همیار» در استان البرز، با دستور و تأکید استاندار البرز و با هدف بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی و شبکه تعاونی‌ها در تأمین و توزیع کالاهای اساسی، این اداره کل با مدیریت و هماهنگی لازم و با استفاده از ظرفیت شرکت‌های تعاونی مصرف فعال استان و همکاری اتاق تعاون البرز، همگام با سایر دستگاه‌های مرتبط، اجرای این طرح را از آبان‌ماه جاری آغاز می‌کند.

وی افزود: در این طرح، اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز با به‌کارگیری ظرفیت شرکت‌های تعاونی مصرف کارگری، کارمندی، فرهنگیان و تعاونی‌های مصرف محلی، زمینه تأمین و توزیع اقلام اساسی مورد نیاز اعضای این تعاونی‌ها را فراهم کرده است.

فلاح‌نژاد با اشاره به گستره جامعه هدف این طرح تصریح کرد: تعاونی‌های مصرف فعال استان البرز بیش از ۵۳ هزار عضو را تحت پوشش دارند و استفاده از ظرفیت این شبکه گسترده، فرصت مناسبی برای تسهیل دسترسی اعضا به کالاهای اساسی و تقویت نقش تعاونی‌ها در نظام توزیع کالا فراهم‌می کند.

مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز ادامه داد: در حال حاضر شرکت‌های تعاونی مصرف فعال در استان مشغول ارائه خدمات به جامعه تحت پوشش خود هستند و مشارکت و همراهی این تعاونی‌ها در اجرای طرح «البرز پایدار ـ بازار همیار» می‌تواند نقش مؤثری در ساماندهی فرآیند تأمین و توزیع اقلام مورد نیاز خانوارها داشته باشد.

وی با اشاره به ابعاد و مزایای این طرح برای بهبود اقتصاد و وضعیت معیشت مردم استان و با توجه به تأکیدات استاندار البرز در اجرای طرح تصریح کرد: این طرح در راستای توسعه عرضه مستقیم کالا، تقویت ارتباط تولیدکنندگان با مصرف‌کنندگان و گسترش دسترسی مردم به محصولات با قیمت مناسب اجرایی می‌شود و اجرای مؤثر این برنامه اقتصادی در استان با هم‌افزایی میان اصناف، تولیدکنندگان، بنکداران، تعاونی‌ها و دستگاه‌های اجرایی مرتبط می‌تواند زمینه کاهش هزینه‌های غیرضروری توزیع را فراهم آورده و از ظرفیت بخش خصوصی برای بهبود شرایط بازار و حمایت عملی از قدرت خرید خانوارها بهره گرفت.

فلاح‌نژاد در پایان خاطرنشان کرد: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و اتاق تعاون استان البرز نیز به‌طور مؤثر با بهره‌گیری از ظرفیت بخش تعاون و نیز تعامل و هم‌افزایی با دستگاه‌های اجرایی مرتبط استان، تلاش می‌کند از توانمندی تعاونی‌های مصرف البرز در راستای تحقق و حمایت از اهداف طرح «البرز پایدار ـ بازار همیار» و تسهیل دسترسی مردم شریف استان به کالاهای اساسی استفاده کند.

رشد مصرف بنزین کل کشور در آبان ۱۴۰۵ منفی شد

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی از منفی‌شدن رشد مصرف بنزین در آبان ۱۴۰۵ تاکنون برای نخستین بار پس از سال‌ها خبر داد و اعلام کرد: ذخیره‌سازی نفت‌گاز نیروگاه‌ها نیز اکنون به رکورد ۳ میلیارد و ۳۰۰ میلیون لیتر رسیده است.

به گزارش پیام آشنا به نقل از وزارت نفت، محمدصادق عظیمی‌فر روز سه‌شنبه در حاشیه بازدید حمید بورد، سرپرست وزارت نفت از انبار نفت ری با اشاره به آسیب‌های وارده به زیرساخت‌های انرژی کشور در جریان جنگ تحمیلی سوم، بیان کرد: در جریان حمله‌های ددمنشانه اخیر دشمنان، زنجیره تأسیسات حوزه انرژی کشور ازجمله تأسیسات تولید خوراک در پارس جنوبی و زنجیره انتقال و توزیع فرآورده‌های نفتی به‌ویژه در استان‌های تهران و البرز مورد اصابت قرار گرفتند که هدف اصلی دشمن از این حملات، ایجاد اختلال و بحران در زنجیره توزیع سوخت کشور بود؛ موضوعی که وزیر خزانه‌داری آمریکا نیز در ماه‌های اخیر بارها با هشدار درباره قحطی سوخت و اعمال محاصره دریایی آن را دنبال می‌کرد.

وی با اشاره به واکنش سریع شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران در روزهای نخست حمله به تأسیسات ذخیره‌سازی فرآورده‌های سوخت، افزود: با اقدام‌های فوری و بازگردانی بخش بزرگی از تأسیسات در همان روزهای ابتدایی، دشمن در رسیدن به اهداف خود ناکام ماند و هزاران نفر در سراسر کشور شبانه‌روز پای کار آمدند تا اجازه ندهند کشور دچار بحران شود.

فازبندی پروژه‌های بازسازی و تمرکز بر ظرفیت‌های ذخیره‌سازی

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی با اشاره به راهبردهای این شرکت در بازسازی تأسیسات، تصریح کرد: پروژه‌های بازسازی در گام نخست فازبندی شدند؛ بدین معنا که اقدام‌هایی که می‌توانست در سریع‌ترین زمان ممکن بخش عمده‌ای از ظرفیت‌های عملیاتی را احیا کند، در اولویت قرار گرفت و خوشبختانه بخش قابل توجهی از ظرفیت انتقال و توزیع فرآورده‌ها در کوتاه‌ترین زمان به چرخه بازگشت.

عظیمی‌فر یادآور شد: گرچه جزئیات فنی و عملیاتی موضوع قابل بازگو کردن نیست، اما هم‌اکنون تمرکز اصلی ما بر بازگردانی ظرفیت‌های ذخیره‌سازی آسیب‌دیده در مناطق هدف با رعایت کامل ملاحظه‌های ایمنی و فنی متمرکز است.

گذر موفق از زمستان پیش‌رو بدون همراهی و مشارکت مردم ممکن نخواهد بود

وی با تأکید بر اینکه چالش‌های کنونی نیازمند رویکردی متفاوت از رویه‌های متعارف گذشته است، گفت: کشور به دلیل آسیب‌های وارده با کاهش تولید در برخی بخش‌ها به‌ویژه بخش گاز روبه‌روست و اگر بخواهیم طبق روال پیشین عمل کنیم، بی‌تردید قادر به پاسخ‌گویی به چالش‌ها نخواهیم بود، ازاین‌رو کارگزاران و فعالان دولتی و آحاد مردم باید از بروکراسی حاکم بر سیستم‌ها و رویه‌های پراتلاف مصرف فاصله بگیرند.

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران با بیان اینکه شدت مصرف انرژی در کشور ۲.۵ برابر میانگین جهانی است، افزود: در حوزه صرفه‌جویی در مصرف، ظرفیت‌های قابل توجهی وجود دارد که می‌توان با اقدام‌های کوچک در مدت‌زمانی کوتاه به دستاوردهای قابل توجهی در این زمینه رسید و باید از این ظرفیت بهره برد؛ زیرا با وجود تلاش‌ها برای بازگردانی حداکثری ظرفیت‌ها، گذر موفق از زمستان پیش‌رو بدون همراهی و مشارکت مردم ممکن نخواهد بود.